

Svenska kyrkan
Kyrkokansliet
Kajsa Ahlstrand
Cajsa Sandgren Bengtsson

Viktigt att veta om islam

Femton saker som kristna bör veta om islam

Inledning

”Sedan århundraden bor det muslimer i Europa. I många europeiska länder utgör de betydande minoriteter. Därför finns det många goda kontakter och grannrelationer mellan kristna och muslimer, men också starka ömsesidiga reservationer och fördomar. Dessa beror på smärtsamma erfarenheter i historien eller under senare tid.

Vi vill intensifiera umgänget mellan kristna och muslimer och kristen-muslimsk dialog på alla nivåer. Särskilt vill vi uppmuntra till samtal om den ende Guden och om förståelsen av mänskliga rättigheter.

Vi förbinder oss

-att möta muslimer med respekt,

-att samarbeta med muslimer i gemensamma angelägenheter.”

Från Charta Oecumenica – Riktlinjer för det växande samarbetet mellan kyrkorna i Europa kap 3, stycke 11, s. 22. Sveriges Kristna Råds skriftserie 1, 2001

Muslimer tror på en enda barmhärtig Gud, den ende skaparen. De tror att änglarna är skapade av Gud och att Gud har sänt profeterna till mänskligheten. De tror på en Domens dag då Gud skipar rättvisa.

1/ Gud eller Allah?

Gud på arabiska är Allah. Kristna som talar arabiska använder också ordet Allah för Gud.

I *Koranens budskap i svensk tolkning* (Stockholm, 1998) används ordet Gud för Allah.

2/ Guds bild

Varje sura (kapitel) i Koranen inleds med orden ”*I Guds den nåderikes, den barmhärtiges namn!*”. Att Gud är rättvis och barmhärtig är centralt i islams guds bild. Gud kan benämnas

Förbarmaren, Den barmhärtige, Förlåtaren, Domaren, Rättvisan, Den milde, Benådaren, Den rätt handlande, Den rättsinnige.

3/ Profeten Muhammad

Muslimer tror inte att Profeten Muhammad är gudomlig; endast Gud är Gud. Detta är alla muslimers uppfattning om monoteism. Profeten Muhammad är den siste av Guds profeter.

4/ Jesus i islam

Muslimer tror på alla profeterna och betraktar Jesus (arab. Isa) som en profet. De tror att han är Marias son och de tror på jungfrufödseln. Muslimer tror däremot inte att Jesus var Guds son. De tror att det var någon annan, snarlikt Jesus, som korsfästes på Golgata. Enligt islam är ett av domedagens stora tecken att Jesus återkommer till jorden.

5/ Koranen

Koranen kan inte översättas, endast tolkas. Sådana tolkningar har inte samma ställning som Koranen på arabiska, *Qur'an*, är den ursprungliga Koranen och egentligen den enda. Den svenska "översättning" som muslimer i Sverige oftast använder benämns *Koranens budskap i svensk tolkning* och är, enligt detta sätt att se, tolkad av Mohammed Knut Bernström.

6/ Arabiska

Av världens muslimer är ca 12 % araber. Det finns även kristna araber. Det arabiska språket har en särställning inom islam eftersom Koranen förmedlades på arabiska till Profeten Muhammad. Detta skedde, enligt islamisk tro, genom ärkeängeln Gabriel (arab. *Jibril*).

7/ Kultur och religion

Kultur är inte detsamma som religion. Förtryck och misogyni (kvinnoförtryck t.ex. i form av kvinnlig analfabetism, "hedersmord", kvinnlig könsstympning, arrangerade äktenskap, fysisk misshandel etc.) tillhör de patriarkala kulturernas traditioner och kan inte föras tillbaka på islam. De patriarkala kulturernas traditioner finns även bland kristna.

8/ Islams mångfald

Det finns mångfald inom islam, precis som inom kristendomen. Det finns kulturella skillnader eftersom det finns muslimer över hela världen, från Sverige till Sydafrika, från Nigeria till Kina. Mångfalden hålls ihop t.ex. genom de fem grundpelarna.

9/ Islams fem grundpelare

Ibādāt, även kallade de religiösa plikterna, är

I) Trosbekännelsen *shahāda* (*shahāda*) ("Det finns ingen Gud utom Gud och Muhammad är hans Profet") Man upptas i islams gemenskap genom att läsa trosbekännelsen högt (ofta inför andra muslimer).

II) Bönen, *Salāt*. En rättrogen muslim ber vänd mot Mecka, fem gånger per dygn. En muslim skall be sin första bön i gryningen, innan solen bryter fram, den andra bönen beds vid middagstid, den tredje bönen beds vid den sena eftermiddagen, den fjärde bönen beds vid skymningen och den femte bönen beds när mörkret har fallit. Av praktiska skäl slår man ofta samman flera av bönetiderna, ungefär som kristna gör med tidebönerna.

III) Fastan, *Sawm*, äger rum under den nionde månaden *Ramadan*. Den islamska kalendern har månår (29 eller 30 dagar x12 månader) och är därför rörlig. Fastemånaden flyttas varje år och följer därmed inte årstiden. Att fasta är förbjudet för den som är för ung eller av hälsoskäl inte mår bra av en sådan ansträngning. Det finns även andra skäl till dispens från fastan.

Fastan sker under den tid av dygnet då solen är uppe, och man skall då varken äta eller dricka eller ha sexuellt umgänge.

IV) Den religiösa avgiften eller allmosan, *Zakāt*. En rättrogen muslim ger till de fattiga och behövande en bestämd del av sina sparade pengar, 2,5 %.

V) Pilgrimsfärden till Mecka, *Hajj*. Varje rättrogen muslim, som har möjlighet, skall vallfärda till Mecka åtminstone en gång i livet. Den som genomfört vallfärden till Mecka får lägga hederstiteln *hajji* till sitt namn.

10/ Jihad

Jihad, betyder ansträngning och kamp och används ofta i betydelsen att arbeta/kämpa med sig själv för att bli en bättre människa. Det kan handla om att ta en examen, eller om att bekämpa fattigdomen. Begreppet kan även användas om väpnad kamp för att försvara islam. Termen *Jihad* används ofta slarvigt om religionskrig, både i svensk press och av en del muslimer. Islam varken upphöjer, stöder eller befordrar mord eller terrorism.

11/ Inget tvång i religionen

En viktig princip i islam är att ingen får tvingas att bli muslim. Se sura 5: 48 ”/.../ Om Gud hade velat hade Han helt visst gjort er till ett enda samfund,, men det var Hans vilja att sätta er på prov genom det som Han har skänkt er. /.../”

Sura 2:256 ”TVÅNG skall inte förkomma i trosfrågor. Vad som är rätt handlande är klart skilt från fel och synd.” Judar och kristna tillhör ”Bokens folk”, (arab. *ahl al-kitab*) och är de som inte antog islam men som uppfattas som efterföljare till profeter före Muhammad.

12/ Sunniter och schi’iter

Det finns två stora riktningar inom islam, sunniter och schi’iter (shiiter). Majoriteten av världens muslimer är sunniter. *Sunna*, arabiska och betyder sed eller tradition. De som följer *sunna* kallas sunniter och följer Profeten Muhammads och de fyra första kalifernas (muslimska ledarnas) sed och tradition.

Schi’at (shiat), arabiska för parti, används i betydelsen Alis parti. Termen används om och av dem som anser att Ali borde ha blivit den första kalifen efter Muhammads död. Schi’iter följer Profeten Muhammad och Alis tradition. Ali var Muhammads kusin och svärson. Schi’iter är i majoritet i Iran och Irak, och utgör en betydelsefull minoritet i Pakistan och Indien.

13/ Haram och halal

Harem kommer från arabiskans *al haram* och betyder förbjudet eller avskilt. Halal, kommer från *al halal*, och används om det som är tillåtet.

Al-haram, på svenska harem, är beteckning för kvinnornas del av huset dit endast nära manliga släktingar och manliga medlemmar i familjen hade och har tillträde till. Men *haram* är också sådan föda som inte är tillåten, t.ex. fläskkött. *Haram* är således sådant som är förbjudet för en muslim, medan *halal* betecknar det som är tillåtet. I Sverige har vi mött exempelvis frågan om halalslakt, dvs. att djur som skall ätas avlivas genom att stickas i halspulsådern (jfr den judiska koscherslakten).

14/ Människosyn

Enligt islam är människan skapad av Gud för att vara Guds ställföreträdare på jorden. Människan har ansvar för sina handlingar och har förpliktelser mot Gud och mot andra människor. Läran om arvsynden finns inte i islam.

15/ Islamisk livsstil

De som följer islam ska sträva efter att leva på ett ansvarsfullt sätt i samhället och ta hand om sina medmänniskor. Gästfrihet, ödmjukhet och ärlighet är högt skattade dygder.

Berusningsmedel och hasardspel är inte tillåtet och sexualiteten har sin plats inom äktenskapet. Genom de regelbundna böerna påminns människan att hon är skapad av Gud och att hon på domedagen skall ställas till svars för sina handlingar.

Tolv vanliga arabiska uttryck

1. *Islam*, att underkasta sig (Guds vilja), att vara hängiven Gud.
2. *Muslim*, den som underkastar sig (Guds vilja), den som är hängiven Gud.
3. *Moské*, arab. *masjed*, betyder plats för prostration, plats där man faller ner och tillber. Används oftast som beteckning för (fristående) islamisk gudstjänstlokal, men varje plats där en muslim förrättar sin bön kan kallas moské.
4. *Fatwa*, utlåtande som görs av en rättslärd och som beskriver hur människan skall handla i en konkret situation. Olika *fatwor* utfärdade av olika personer kan handla om samma sak men ha olika lydelse och även vara motstridiga.
5. *Hijab*, arabiska för förhänge. Används ofta idag med betydelsen schal eller huvudduk. På persiska förekommer *čador*, (chador) i Afghanistan *burka*. De sistnämnda dräkterna täcker hela kroppen, burkan även ögonen. Koranen, sura 24:31, säger ”Och säg till de troende kvinnorna att de bör sänka blicken och lägga band på sin sinnlighet och inte visa mer av sina behag än vad som [anständigtvis] kan vara synligt; låt dem fästa slöjan så att den täcker barmen.” Även för män finns regler för klädseln, så skall t.ex. en man täcka sig från naveln ner till knäna.
6. *Imam*, betyder (böne) ledare, för-bedjare, även ledare inom olika kunskapsområden (t.ex. kvinnofrågor eller undervisning). I Sverige uppfattas ofta imamer som muslimska präster, men sunnitisk islam har inget prästerskap som förmedlar kontakten mellan de troende och Gud. Vem som helst, oavsett kön, kan vara imam.
7. *Schirk*, arabiska för polyteism, är den största synden. Islam uppfattar de kristnas tro på Gud Treenig som polyteism.
8. *Umma*, arabiska, ursprungligen i betydelsen folk. Används om församling, om summan av alla muslimer, om den muslimska gemenskapen.

9 *Kalif*, betyder Profetens/Guds ställföreträdare på jorden. Människan kallas ofta *kalif* i förhållande till skapelsen.

10. *Schejk*, religiös ledare inom sufismen. Sufismen brukar betecknas som islams mystik.

11 *Dawa*, inbjudan till samtal, muslimsk ”mission”. Genom att erbjuda undervisning om islam menar muslimer att varje människa som följer sitt förnuft kommer att inse att islam är den sanna religionen.

12 *Koran*, av Qu’ran, arabiska för recitation. Innan Koranen nedtecknades reciterades alla suror, och fördes muntligen vidare. Även idag reciteras Koranen, helt eller delvis, av skickliga Koranrecitatörer. Koranen nedtecknades först efter Muhammads död.

Förslag på litteratur

Koranens budskap i svensk tolkning

Mohammed Knut Bernström, Stockholm 1998 och senare.

Ahlstrand Kajsa, Sandvik Håkan

Samtal om religionsteologi Tro & Tanke 2001:3

Armstrong Karen

Muhammed Forum,2003 (sv. övers.)

Hedin Christer

Bibeln och Koranen Stockholm 2002

Hedin Christer

Islam i samhället – Muslimsk politik i retorik och praktik Uppsala 2001

Hjärpe Jan

Islam : lära och livsmönster Stockholm 1992 (1979, 1985)

Malaekah Mostafa

Upptäck Islam 2002

(Kan beställas från Stockholms moské, 08-509 109 00, Sveriges Unga Muslimer, 08-653 98 62, Islamiska Informationsföreningen i Göteborg, 031-55 22 51)

Nordberg Michael

Profetens folk - stat samhälle och kultur i islam under tusen år Stockholm 2001 (1989)

Ouis Pernilla & Roald Anne Sofie

Att vara muslim i Sverige Stockholm 2003

Ramadan Tariq

Att vara europeisk muslim: islamiska källor i ett europeiskt sammanhang Furulund, Alhambra förlag, 2004

Stenmark Mikael & Westerlund David, red.

Polemik eller dialog? Nutida religionsteologiska perspektiv bland kristna och muslimer Nora, Nya Doxa 2002

Westerlund David m.fl.

Blågul islam Nora, Nya Doxa 1999

Vi har ju mötts förr – Västergötlands museum 2003, katalog till utställning med samma namn, 17 april – 14 november 2005

Ådahl Karin, Unge Sörling Suzanne, Wessel Viveca

Sverige och den islamiska världen - ett svenskt kulturarv Stockholm 2002